

Begrepp i ämnets syfte och mål

Begrepp, teorier, modeller och metoder

Begrepp, teorier, modeller och metoder kan vara kraftfulla verktyg för att förstå samband och utveckla tänkandet mot ett mer vetenskapligt och analytiskt synsätt. Detta är strategier för hur vi konstruerar kunskap inom ett område och som begränsar vilka anspråk vi kan ställa på denna kunskap.

En central högskoleförberedande färdighet är att eleverna använder ämnesbegrepp, teorier, modeller och metoder. För att kunna göra det krävs att eleverna vet hur begrepp, teorier, modeller och metoder kan tillämpas och utvecklas.

Teorier inom samhällsvetenskap namnges sällan men används desto oftare. Kravet på en teori är att den har ett högt förklaringsvärde och tydligt visar på orsaker till eller konsekvenser av ett fenomen, t.ex. främlingsfientlighet, räntehöjning etc. En teori synliggör nästan alltid osynliga mekanismer. Detta är kvaliteter som en modell inte alltid har.

Både teorier och modeller är sätt att beskriva samhällsstruktur och samhällsfrågor på en generell nivå, där vissa förenklingar är tillåtna för att förtydliga det som beskrivs. En modell liknar en teori men har inte samma djupa förklaringsvärde eller är inte lika generell. En samhällsvetenskaplig analysmodell kan vara att på ett organiserat sätt undersöka orsaker och konsekvenser och att föreslå alternativa lösningar eller åtgärder. Andra modeller är till exempel modellen över det samhällsekonomiska kretsloppet och prisbildningen med kurvor för utbud och efterfrågan.

Metoder kan till exempel vara metoder för insamling av material. Utöver detta kan metoder grupperas i induktiv och deduktiv metod.

Vetenskapligt förhållningssätt

Ett vetenskapligt förhållningssätt inbegriper förmågan att kunna använda ämnesbegrepp, teorier, modeller och metoder. Ett vetenskapligt förhållningssätt handlar även om att kunna bearbeta stoff, dokumentera källor, belägga och presentera resultat utifrån grundläggande vetenskapliga principer. Ett konkret exempel är att eleverna tränar sina färdigheter i att göra adekvata källförteckningar och system för hänvisningar. Elevens förståelse för att val av metod har betydelse för resultatets validitet och reliabilitet är också en del av ett vetenskapligt förhållningssätt.

Kravet på ett vetenskapligt förhållningssätt ligger inom gymnasial utbildning på en grundläggande nivå och får ses som en träning inför vidare studier. I kurserna samhällskunskap 1a2 och 1b ingår vetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i det centrala innehållet. I påbyggnadskurserna fördjupas kunskaperna.

Aktivt deltagande i samhällslivet

Medborgarkompetens innefattar förutom kunskaper om samhället också förmåga att aktivt delta i samhällslivet. För att man som medborgare ska kunna göra sin röst hörd utöver att rösta

i val, betonar ämnesplanen att eleverna ska kunna uttrycka sina kunskaper och uppfattningar både skriftligt och muntligt samt med hjälp av modern informationsteknik. Detta kan göras i till exempel bloggar, debattartiklar och strukturerade diskussioner.